

नियमित दिवाणी मुकदमा क्र. ५६/१९९३**नि. २७१ खालील आदेश**

अर्ज व त्यावरील म्हणणे वाचले. दोन्ही बाजूंचा युक्तीवाद ऐकला. सदरचा अर्ज प्रतिवादी यांनी दिनांक १२/१०/१९८८ रोजीच्या खरेदीखताची सहिशिक्क्याची नक्कल ही दुय्यम पुरावा म्हणून पुराव्यात वाचण्यास परवानगी मिळण्याकरीता दिलेला आहे.

२. प्रतिवादींचे अर्जातील कथन की, मौजे कोलगांव येथील भूमापन क्र. २२७ हि.क्र. १अ क्षेत्र ०.५५.० हे.आर. हि मिळकत प्रतिवादी यांनी दिनांक १२/१०/१९८८ रोजी नोंदणीकृत खरेदीखताने खरेदी केलेली आहे. प्रस्तुतच्या दाव्याचे कामकाज पूर्वी प्रतिवादी क्र. ८ विठ्ठल गोविंद प्रभू हे पहात होते व त्यांच्याकडे खरेदीखताची मुळ प्रत होती. परंतु ते मयत झालेले आहेत. दाव्यामध्ये खरेदीखताची प्रत दाखल नाही. त्याच्या वारसांनी खरेदीखताची प्रत घरी शोधल्यावर ती त्यांना मिळून आलेली नाही. त्यामुळे खरेदीखताची दुय्यम प्रत त्यांनी दाव्यात दाखल केलेली असून मुळ प्रत मिळून येत नसल्यामुळे व खरेदीखताबाबतचा पुरावा दाव्यात आवश्यक असल्याने खरेदीखताची दुय्यम निबंधक कार्यालयातून घेतलेली सहिशिक्क्याची नक्कल ही पुराव्यात दुय्यम पुरावा म्हणून वाचण्यात यावी अशी मागणी केली आहे.

३. वादीने त्यांचे म्हणणे (नि.२७४) देवून अर्जाला सक्त हरकत घेतली आहे. वादी यांचे म्हणणे की, प्रतिवादींनी दिलेला अर्ज कायदेशीर तरतुदीनुसार नाही. सदरचा अर्ज दाखल करण्याचा प्रतिवादींना कोणताही अधिकार नाही. त्यामुळे अर्ज नामंजूर करण्यात यावा अशी मागणी केली आहे.

४. सदरचा दावा हा वादीने प्रतिवादींनी दावा मिळकतीत केलेले अतिक्रमण काढून मिळण्याच्या आज्ञार्थी ताकीदीसाठी व त्यांनी दावा मिळकतीत घराचे बांधकाम करू नये अशा कायम ताकीद आदेशासाठी दाखल केलेला आहे. दावा मिळकत व प्रतिवादीची असलेली भूमापन क्र. २२७ हि.क्र. १अ हि मिळकत एकमेकालगत आहे. खरेदीखतातील मिळकत ही प्रतिवादींचे मालकीची आहे हे दाव्यात प्रतिवादींना दाखवून देण्यासाठी खरेदीखत हा महत्वाचा पुरावा आहे. त्यामुळे खरेदीखत दाव्यात दाखल होणे आवश्यक आहे. सदरचे खरेदीखताची सहिशिक्क्याची नक्कल प्रतिवादींनी नि. २७५ कडे दाखल केली असून त्यानुसार ते खरेदीखत हे दिनांक १२/१०/१९८८ रोजीचे म्हणजेच अतिशय जुने आहे. प्रतिवादींच्या म्हणण्यानुसार प्रतिवादी क्र. ८ कडे त्या खरेदीखताची मुळ प्रत होती. परंतु ते मयत झालेले आहेत व त्यांच्या वारसांना त्या खरेदीखताची मुळ प्रत घरात मिळालेली नाही. प्रतिवादी क्र. ८ मयत असल्यामुळे प्रतिवादींनी अर्जात नमुद केलेले खरेदीखताची मुळ प्रत न मिळण्याचे कारण संयुक्तीक व पटण्यायोग्य दिसून येते. खरेदीखताची मुळ प्रत मिळून येत नसल्यामुळे खरेदीखताची सहिशिक्क्याची नक्कल दाव्यात दुय्यम पुरावा म्हणून वाचणे कायदेशीरदृष्ट्या आवश्यक असल्याचे दिसते.

५. तसेच **मा. उच्च न्यायालय, मुंबई** यांचेकडील **परसनबाई धनराज जैन व. वि. सुनंदा मधुकर जाधव {२०१७(६)ऑल एमआर ८७७}** या न्यायनिवाडयामध्ये **मा. उच्च न्यायालय, मुंबई** यांनी खालीलप्रमाणे निर्देश दिलेले आहेत.

" I will say so briefly once again : either secondary evidence is led or it is not led. Either no provisions of Section 65 are met or they are not met. No permission of a Court is

required to lead evidence evidence of any kind. No judge in the subordinate judiciary to this High Court will hereafter will insist on any such application under any circumstances whatsoever. I do not think I can put it in any clearer terms than this. Any such order is wholly illegal and liable to be set aside. A copy of this order is now to be circulated to every Civil Judge in the State of Maharashtra. To clarify: in an evidence affidavit under Order 18, a witness may well say of a given document that he can not prove it by direct evidence and then proceed to adduce the secondary evidence in compliance with Section 65 of the Evidence Act. The Trial Court is to consider that evidence, viz., the reason given for not leading direct evidence, and the secondary evidence led, and is to then decide whether the secondary evidence led is sufficient. That is all. There is absolutely no question of an application, whether styled as an interim application or a ' MARJI' application, for 'permission' to lead secondary evidence. The Court cannot refuse that permission, and it cannot insist on an application for any such permission."

सदर न्यायनिवाडयानुसार दुय्यम पुरावा म्हणून कागद पुराव्यात वाचण्यासाठी परवानगी घेण्याची आवश्यकता नसते असे नमुद केलेले आहे. त्यामुळे खरेदीखताची सहिशिक्क्याची नक्कल असुन ती दुय्यम पुरावा आहे. त्यामुळे ती पुराव्यात वाचण्याची परवानगी घेण्याची आवश्यकता दिसून येत नाही.

६. सबब वरील बाबींचा विचार करता अर्ज मंजुर होण्यास पात्र दिसतो. त्यामुळे मी खालीलप्रमाणे आदेश पारीत करित आहे.

आदेश

१. अर्ज मंजुर केला.
२. दिनांक १२/१०/१९८८ रोजीची खरेदीखताची नि. [२७५/१](#) कडे दाखल केलेली दुय्यम निबंधक, श्रेणी १, सावंतवाडी यांच्या कार्यालयातील सहिशिक्क्याची प्रत दुय्यम पुरावा म्हणून वाचण्यास परवानगी देण्यात येत आहे.

सही/—

(एम्. एस्. बुधवंत)

दिवाणी न्यायाधीश (क.स्तर), सावंतवाडी.

दिनांक :- ०७/०८/२०१८.